

**Kobiece i męskie
konteksty życia**

Kobiece i męskie konteksty życia

**Pod redakcją
Katarzyny Uklańskiej
i Olgi A. Kotowskiej-Wójcik**

Poznań 2020

Projekt okładki:
Wydawnictwo Rys

Recenzja wydawnicza:
dr hab. Aneta Gawkowska

Korekta:
Izolda Kiec

Copyright by:
Autorzy

Copyright by:
Wydawnictwo Rys

Wydanie I, Poznań 2020

ISBN 978-83-66666-14-6

DOI
10.48226/978-83-66666-14-6

Wydanie:

Wydawnictwo Rys
ul. Kolejowa 41
62-070 Dąbrówka
tel. 600 44 55 80
e-mail: tomasz.paluszynski@wydawnictworys.com
www.wydawnictworys.com

Spis treści

Katarzyna Uklańska, Olga A. Kotowska-Wójcik Moralność, intymność, aktywność – kobiety i mężczyźni o kontekstach życia prywatnego i publicznego	7
Wojciech Klimski Płeć i dekodifikacja moralności seksualnej.....	13
Maria Sroczyńska Być młodym..., czyli o kontrowersyjnych wymiarach współczesnej intymności (szkic socjologiczny)	37
Joanna Wróblewska-Skrzek Digitalizacja miłości. Wirtualne randkowanie – szanse i zagrożenia	51
Anna Linek Ciało kobiety w „zaklętym” kręgu wagi.....	67
Martyna Kawińska Kobiety i mężczyźni wobec starości i starzenia się	81
Katarzyna Uklańska Ambitne kobiety. Kompetencje i stosunek do pracy studentek na podstawie badań empirycznych	105
Magdalena Markocka Rola i aktywność kobiet w perspektywie współczesnych przemian społeczności lokalnych	129
Monika Maria Brzezińska „Gołąb” i „jastrząb”, czyli przywództwo i decydowanie polityczne kobiet i mężczyzn.....	151
Olga A. Kotowska-Wójcik Polki i Polacy o kobietach w polityce.....	165

Olga A. Kotowska-Wójcik
o.kotowska-wojcik@uksw.edu.pl
ORCID: 0000-0002-7400-478X

Polki i Polacy o kobietach w polityce

Key words: women, politics, participation, research analysis, quantitative data

Słowa kluczowe: kobiety, polityka, uczestnictwo, badania społeczne, dane ilościowe

Abstrakt

Przedmiotem analizy są opinie dotyczące udziału kobiet w polityce prowadzone w oparciu o wyniki badań socjologicznych, tak ogólnopolskich, jak i zrealizowanych w środowisku politologów. Na tej podstawie podjęta została próba wskazania czynników utrudniających czy zniechęcających do zaangażowania się kobiet w działalność sferze publicznej – w obszarze polityki, ale i tych, które sprzyjałyby zmianie w tej sferze. Artykuł został napisany w oparciu o dane ilościowe i jakościowe pochodzące z najnowszych badań socjologicznych oraz aktualną literaturę przedmiotu. Celem jest wskazanie tych elementów życia społecznego, które mogą przyczynić się do zmiany i zwiększenia udziału oraz wpływu kobiet na życie polityczne.

Wstęp

W Polsce żyje 38,4 mln osób, a ponad połowę (51,6 proc.) stanowią kobiety¹. Przewaga liczebna kobiet nie jest niczym nowym. Potwierdzana jest kolejnymi narodowymi spisami powszechnymi od roku 1960. Od roku 1970 przypada około 106 kobiet na 100 mężczyzn². Kobiety cha-

¹ Informacja o stanie ludności w Polsce, www.stat.gov.pl; stan ludności na dzień 31.12.2019 (dostęp: 8.03.2020).

² Informacja udostępniona z okazji światowego dnia ludności, <https://stat.gov.pl/infografiki-widzety/infografiki/infografika-swiatowy-dzien-ludnosci-11-lipca,37,4.html> (dostęp 2.08.2020).

rakteryzują się także dłuższym dalszym oczekiwanym czasem trwania życia od mężczyzn. Nie powinno zatem dziwić, że o udziale kobiet w życiu społecznym i w różnych sferach coraz więcej się dyskutuje, a w debacie publicznej śmielej mówi się o konieczności uwzględniania obu płci, tak w sferze decyzyjnej, jak i dostępności do poszczególnych usług i aktywności. A jak twierdzą niektórzy ze znawców przedmiotu – płeć jest dla kobiet najsilniejszą przeszkodą w drodze do świata polityki³.

Zasady równości kobiet i mężczyzn uwzględnione są we wszystkich najważniejszych dokumentach kształtujących ład systemu politycznego i społecznego, począwszy od Konstytucji, przez strategie rozwoju, po szczegółowe rozporządzenia. Postulat równości płci w życiu prywatnym i publicznym ma rangę perspektywy horyzontalnej. Oznacza to, że powinien być uwzględniany w dłuższej perspektywie czasowej we wszystkich adekwatnych aspektach życia społecznego, także w zakresie piastowania funkcji zarządczych czy obejmowania stanowisk kierowniczych, również w polityce. Idea *gender mainstreaming* dotyczy Polski, ale trzeba pamiętać o jej globalnym zasięgu – jest to jeden z filarów polityki europejskiej, a także postulat organizacji o zasięgu ogólnosiwiatowym, jak np. ONZ czy WHO.

Coraz częściej, oprócz dyskursu medialnego, zagadnienie obecności kobiet w sferze polityki staje się przedmiotem zainteresowania badaczy. Pytania dotyczące tego problemu można znaleźć w rutynowych sondażach agencji badawczych, ale i organizacji społeczno-badawczych. Dla analiz o charakterze socjologicznym uwzględnianie płci jako czynnika różnicującego możliwości i dostępność do określonych obszarów życia oraz konstruowania budżetu czasu prywatnego i rodzinnego jest szczególnie istotne. Pozwala na dokonywanie analiz życia społecznego z uwzględnieniem tej perspektywy, monitorowania zmian, jakie zachodzą w tym zakresie, i kształtowania polityki odpowiadającej na palącą potrzebą osiągnięcia równości płci. Jest to nie tylko przydatne praktycznie, ale postuluje się, by stało się niezbędnym elementem życia publicznego. Częstokroć jest także zalecane, a nawet wymagane (np. przy redystrybucji środków finansowych) przez agendy zewnętrzne, w tym instytucje Unii Europejskiej.

³ T. Kulak, *Wstęp*, w: T. Kulak, M. Dajnowicz (red.) *Drogi kobiet do polityki (Na przestrzeni XVIII-XXI wieku)*, Wydawnictwo Chronicon, Wrocław 2016, s. 7.

Polityka jako sfera kształtowania rzeczywistości społecznej oraz przepisów prawa kształtujących jego formę obecną i przyszłą wydaje się szczególnie istotna, jeśli chodzi o aktywność i równość przedstawicieli obu płci. Spór i dążenie do szerszej obecności kobiet w sferze publicznej ma w Polsce historię dłuższą niż w niejednym państwie europejskim. W 2018 roku świętowaliśmy stulecie praw wyborczych kobiet. Wcześniejszym przyznaniem praw wyborczych kobietom mogą się szczycić: Finowie (1906), Norwedzy (1913), Islandczycy i Duńczycy (1915)⁴.

Mimo to, statystyki dotyczące udziału kobiet na stanowiskach decyzyjnych i w strukturach decyzyjnych, w sposób obiektywny i niepozostawiający złudzeń, przedstawiają ogromną lukę w proporcji liczby przedstawicieli obu płci, na niekorzyść kobiet. Zjawisko to dotyczy wszystkich sfer życia, każdego poziomu decyzyjności, w tym także środowisk o przewadze liczebnej kobiet. Jest to problem nie tylko polski, ale o charakterze globalnym. „W żadnym organie państwa, czy strukturze administracyjnej Unii Europejskiej (Parlamencie, Komisji, ciałach doradczych, etc.) nie ma równości płci, a postulowane parytety i poziomy partycypacji kobiet zwykle pozostają na poziomie deklaratywnym. Jest to specyfika nie tyle europejska, co ogólnoswiatowa. Dane wskazują, że przez ostatnich 20 lat udział kobiet w życiu publicznym i sferze politycznej podwoił się, a mimo to kobiet parlamentarzystek na całym świecie jest mniej niż 25% (23,6%)⁵”.

W prezentowanym artykule chciałabym przedstawić opinie i czynniki opisujące sytuację kobiet na polskiej scenie politycznej, zaprezentowane w publikacjach naukowych i będące owocem przeprowadzenia studiów badawczych w tym zakresie. W ostatnim czasie zagadnienie to stało się przedmiotem ożywionej i pogłębionej refleksji naukowej⁶.

⁴ M. Druciarek, D. Przybysz, I. Przybysz, *Kobiety w polityce krajowej. Strategie partii politycznych w wyborach parlamentarnych w 2019 r.*, ISP, Warszawa 2019, s. 5.

⁵ *2018 Report on Equality between women and men in the EU*, Luxemburg 2018, s. 25.

⁶ Zrealizowano m.in. takie projekty jak:

Kobiety w polskiej politologii. Od diagnozy do współpracy, red. A. Włodkowska-Bagan, M. Winiarczyk-Kossakowska, Fundacja im. Róży Luksemburg; Warszawa 2018; www.kobietywpolitologii.pl (dostęp: 20.07.2020);

Kobiety w polskiej polityce zagranicznej, M. Druciarek, A. Łada, Warszawa 2019; www.isp.org.pl (dostęp: 20.07.2020);

Można poddać te refleksje konfrontacji, by uzyskać szerszą perspektywę poznawczą i wyłonić rekomendacje na przyszłość.

Jak twierdzi Anna Górna-Kubacka⁷, „o pozycji kobiet w społeczeństwie zaświadcza ich udział w polityce, w rządzeniu w elicie politycznej”. Wedle zasady subsydiarności, państwo nie powinno wyręczać obywateli na żadnym poziomie, o ile są w stanie sami zaspokoić swoje potrzeby. Wymaga to jednak poczucia współodpowiedzialności i aktywności na zasadach dobrowolności. To z kolei wymaga wiary w siłę sprawczą – własną oraz podmiotów, w działania których obywatele się angażują, wedle przywilejów gwarantowanych przez istniejący system ustrojowy i kulturowy⁸. Czy w Polsce jest wystarczająco dużo kobiet wierzących w swoją sprawczość na arenie politycznej? Jak można zdefiniować bariery, a jak wzmacniać to, co je wspiera? Czy potrzebne są specjalne mechanizmy i działania zwiększające pozycję kobiet na scenie politycznej? Te pytania stały się przyczynkiem do niniejszej analizy.

Badania dowodzą, że większość Polaków jest świadoma tego, że to mężczyźni mają większe możliwości realizacji swoich praw i rozwijania własnego potencjału niemal w każdej dziedzinie. Wyjątkiem jest tu edukacja – kobiety są lepiej wykształcone i stanowią większość w populacji uczących się. Jednak i tu występują różnice ze względu na dyscyplinę i kierunek kształcenia. W opiniach Polaków i w rzeczywistości, szczególnie duża dysproporcja między kobietami i mężczyznami ma miejsce

Kobiety w życiu publicznym, Raport Kantar Polska dla Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2019; https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Kobiety_w_zyciu_publicznym_Raport_Kantar_Polska.pdf (dostęp: 20.07.2020); seminarium *Rola kobiet w polityce*, zorganizowanego z inicjatywy wicemarszałek Senatu M. Koc, 2 września 2019 r. Senat RP, w ramach Zgromadzenia Parlamentarnego Polska–Gruzja; <https://www.senat.gov.pl/diariusz/wydarzenia/art,11981,2-wrzesnia-2019-r-.html> (dostęp: 20.07.2020).

⁷ A. Górna-Kubacka, *Kobiety w polityce aspiracje i praktyka*, „Przegląd Polityczny”, nr 2, 2011, s. 45-54, <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/6174/1/045-054.pdf> (dostęp: 20.07.2019).

⁸ Zob. O.A. Kotowska-Wójcik, *Analytical Perspectives of Civic Participation*, w: red. K. Ślodzińska, *Responsibility, Participation, Conscious Citizenship. The Dilemmas of Global Education*, Warszawskie Wydawnictwo Socjologiczne, Warszawa 2017, s. 57-71.

na rynku pracy i w polityce⁹. Pomimo wielu kampanii medialnych i coraz powszechniejszego dyskursu o konieczności partnerskiego podziału obowiązków domowych oraz rodzinnych w życiu społecznym wciąż dominuje wiele stereotypów. Badania CBOS pokazują znaczne przeciążenie kobiet sferą domową¹⁰. Co więcej, to ten aspekt jest decydujący, jeśli chodzi o zaangażowanie kobiet w działania społeczne. „Częściej [też] zajmowałyby się pracą społeczną, gdyby były przekonane, że ich działalność może coś zmienić. Dwie na pięć Polek mogłoby podjąć działalność społeczną, gdyby otrzymało odpowiednie wsparcie. Gdyby zaistniała taka potrzeba, kobiety zajęłyby się chętniej działaniami o charakterze lokalnym, niż tymi o charakterze politycznym (kandydowanie w wyborach czy protestowanie)”¹¹. Kobiety (29 proc.) częściej niż mężczyźni (26 proc.) uważają, że są zniechęcane przez osoby ze swojego otoczenia do działalności społecznej ze względu na obowiązki rodzinne¹².

Tylko co piąta przebadana kobieta nie widzi w swoim życiu żadnych przeszkód do angażowania się w działalność społeczną. Do najczęściej identyfikowanych przeszkód należą wyrażane na tym samym poziomie przez co trzecią respondentkę (33 proc.) obawy związane z życiem domowo-rodzinnym, polegające na tym, że na jej zaangażowaniu społecznym rodzina straci oraz zbyt małym zaangażowaniem partnera w wykonywanie obowiązków domowych. W dalszej kolejności wymieniany był brak akceptacji dla takiej aktywności ze strony najbliższej rodziny (26 proc.), a także niedostateczny/ niewystarczający system formalnej opieki nad dziećmi tj. żłobki, przedszkola, *etc.* (22 proc.)¹³.

⁹ *Kobiety w życiu publicznym*, Raport Kantar Polska dla Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2019, https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Kobiety_w_zyciu_publicznym_Raport_Kantar_Polska.pdf (dostęp: 20.07.2020), s. 3.

¹⁰ M. Bożewicz, *Kobiety i mężczyźni w domu, komunikat z badań nr 127/2018*, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2018/K_127_18.PDF, Wrzesień 2018 (dostęp: 21.07.2020).

¹¹ *Kobiety w życiu publicznym*, Raport Kantar Polska dla Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2019; https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Kobiety_w_zyciu_publicznym_Raport_Kantar_Polska.pdf (dostęp: 20.07.2020), s. 3.

¹² *Ibidem*, s. 10.

¹³ *Ibidem*, s. 21. M. Druciarek, D. Przybysz, I. Przybysz, *Kobiety w polityce krajowej. Strategie partii politycznych w wyborach parlamentarnych w 2019 r.*, ISP, Warszawa 2019, s. 31.

Grupą czynników, które powinny budzić szczególną refleksję, są te związane z brakiem wiary w sprawczość podejmowanej działalności – w opisywanym badaniu przeprowadzonym dla biura RPO na tę możliwość wskazało 17 proc. badanych, czyli blisko co piąta osoba. Ponadto, co czwarta respondentka (25 proc.) wyrażała przekonanie, że wiara w efektywność i skuteczność jej zaangażowania przełamałaby dotychczasowe bariery¹⁴. Co ciekawe, w badaniu polskich politolożek, zatem kobiet kształcących się właśnie w dziedzinie polityki – na pytanie o posiadany wpływ w polskim środowisku politologicznym ponad połowa (52 proc.) odparła, że nie ma żadnego, a kolejnych 28 proc. respondentek twierdziło, że ma minimalny. Czyli miażdżąca większość (80 proc.) uważa, że pracując w środowisku politologów i kształtując adeptów zawodu, nie ma siły oddziaływania na otoczenie¹⁵. Oczywiście, środowisko naukowców pracujących głównie w ośrodkach akademickich ma swoją specyfikę zarządzania i to może mieć związek z udzielanymi odpowiedziami. Czy jednak grupa ta nie powinna być w jakiś sposób „wzorcowa” pod względem równości obecności i wpływu na podejmowane decyzje?

Powyższe trudności w pełnieniu przez kobiety funkcji w równie kompetentny, sprawczy i świadomy sposób w środowisku polityków przywoływane są także w innych badaniach¹⁶. Problem ten określony został mianem *agency deficit* i opisany na przykładzie kobiet parlamentarzystek.

Wagę powyższych zastrzeżeń osłabia fakt, że aspekt braku bądź słabej wiary we własne siły w aktywności społecznej w zakresie

¹⁴ *Kobiety w życiu publicznym*, Raport Kantar Polska dla Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2019; https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Kobiety_w_zyciu_publicznym_Raport_Kantar_Polska.pdf (dostęp: 20.07.2020), s. 22.

¹⁵ *Kobiety w polskiej politologii. Od diagnozy do współpracy*, red. A. Włodkowska-Bagan, M. Winiarczyk-Kossakowska, Warszawa 2018, s. 18, www.kobietywpolitologii.pl (dostęp: 20.07.2020).

¹⁶ M. Threlfall, L. Freidenvall, M. Fuszara, D. Dahlerup, *Remaking political citizenship in multicultural Europe: addressing citizenship deficits in the formal political representation system*, w: *Remaking Citizenship in Multicultural Europe. Women's Movements, Gender and Diversity*, ed. S. Roseneil, B. Halsaa S. Sümer, London, s. 158. <https://doi.org/10.1057/9781137272157> (dostęp: 26.06.2020).

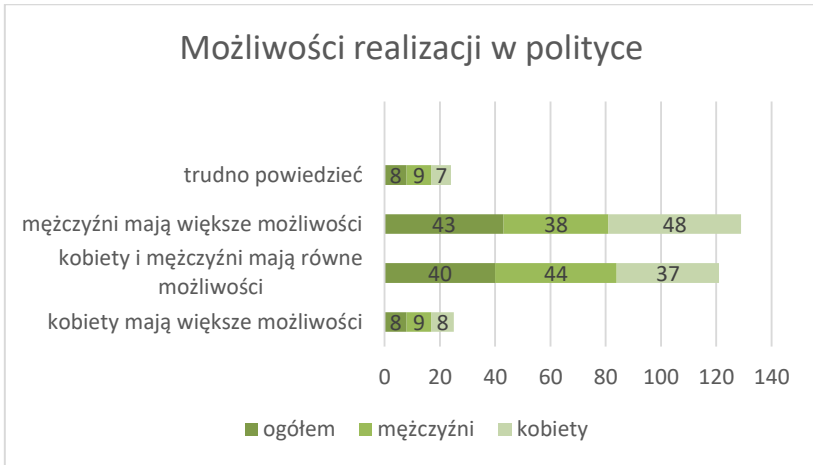
polityki powraca także w badaniach powszechnych (nie tylko grupy naukowców), o charakterze ogólnopolskim. Wydaje się, że cenne byłoby przeprowadzenie pogłębionych studiów w tym zakresie. Być może mogłoby okazać się to kluczowe w przełamywaniu barier i istniejących wzorców myślenia oraz postępowania.

Trzeba dodać, że autorki raportu szukały pogłębionych przyczyn takiego stanu rzeczy wśród respondentek. Odnotowały w swoim raporcie, że: „Politolożki, które wskazały na brak wpływu lub minimalny wpływ sugerują, że jest to konsekwencją nie bycia osobą decyzyjną (38 proc., podejmowania decyzji przez wąskie grono osób (11 proc.), bez uwzględnienia głosu pracowników (10 proc.) lub podejmowania ich przez dziekana (4 proc.). 7proc. ankietowanych jest zdania, że ich głos nie ma znaczenia, a 11 proc. stwierdziło, że się nie angażuje”¹⁷. W tym samym badaniu powraca zagadnienie dominujących zobowiązań rodzinnych, innych standardów oceny dla pracy oraz sytuacji kobiet i mężczyzn, brak zrozumienia i wsparcia do większego angażowania się przez najbliższych czy kwestia systemowej opieki nad osobami zależnymi (dziećmi, ale i osobami starszymi czy wymagającymi nieustannego wsparcia, np. z powodu choroby).

Podsumowując, można zatem powiedzieć, że większość trudności, z jakimi muszą skonfrontować się kobiety wkraczające w działalność społeczną bądź polityczną, są podobne, niezależnie od środowiska, z którego się wywodzi, oraz grupy, do której aspiruje kobieta.

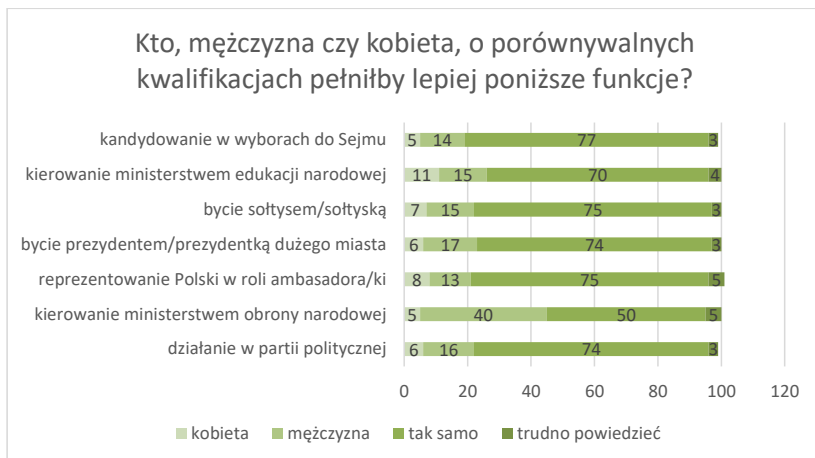
W przywoływanych powyżej badaniach, zleconych przez biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, blisko połowa respondentów (48 proc.) sądzi, że to mężczyźni mają większe możliwości realizowania się w polityce. Co więcej, przekonanie to nasila się wraz z wiekiem respondentów, tzn. podziela je więcej starszych niż młodszych respondentów.

¹⁷ *Ibidem*, s. 18.

Źródło: *Kobiety w życiu publicznym*, Raport Kantar Polska dla Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, s. 6.

Polacy coraz częściej i zwykle w większości w badaniach opinii społecznej zgadzają się ze stwierdzeniem, że mając takie same kwalifikacje – mężczyźni i kobiety radzą sobie w podobnie skuteczny sposób z powierzonymi zadaniami. Niemniej jednak różnice w odpowiedziach pomiędzy płciami uwypuklają się w przypadku pytań o stanowiska kierownicze i zarządcze. W przywoływanym badaniu zrealizowanym przez firmę Kantar postawiono pytanie o to, kto (kobieta czy mężczyzna) lepiej wykonywałby przykładowe funkcje, w sytuacji posiadania równych kompetencji. Dane zestawiono w poniższej tabeli.

Źródło: *Kobiety w życiu publicznym*, Raport Kantar Polska dla Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, s. 18.

W żadnej z podanych możliwości wyboru respondenci nie wymienili kobiety jako lepszej od mężczyzny kandydatki do piastowania danej funkcji. Najmniejsza różnica wskazań respondentów dotyczyła kierowania Ministerstwem Edukacji Narodowej (4 proc.) oraz sprawowania funkcji ambasador/ki (5 proc.). W przypadku kandydowania do Sejmu, bycia sołtysem/ką, prezydentem/ką dużego miasta czy działania w partii politycznej różnice były ponad dwukrotne, na korzyść mężczyzn. Największa przewaga mężczyzn (ośmiokrotna) ujawniła się w odpowiedziach respondentów jako bardziej predysponowanych do pełnienia funkcji ministra obrony narodowej.

Gdyby zróżnicować odpowiedzi respondentów według płci, to ujawnia się trend widoczny nie tylko w badaniach ogólnopolskich. Choć kobiety częściej niż mężczyźni deklarują, że płeć nie różnicuje sposobu pełnienia wskazanych funkcji i ról, a kobiety mogą je sprawować tak samo dobrze jak mężczyźni, to nawet one samych siebie

nie wskazują jako lepszych na stanowiskach politycznych, zwłaszcza tych postrzeganych jako „wyższej rangi”¹⁸.

Nie bez znaczenia jest to, że kobiety zawsze stanowiły nieliczną grupę na polskiej scenie politycznej, tak w skali lokalnej, jak i globalnej. Dzięki inspiracji najbardziej aktywnych z nich i dyskusji na forum społecznym wprowadzono w Polsce 5 stycznia 2011 roku mechanizm kwot płci obowiązujący przy konstruowaniu list wyborczych, zastąpiony znowelizowanym Kodeksem Wyborczym obowiązującym od 1 sierpnia 2011 roku. W myśl przepisów każda lista komitetu wyborczego powinna w przynajmniej 35 proc. składać się z kandydatów i kandydatek, by pomyślnie przejść proces rejestracji. Ten mechanizm ma zastosowanie, gdy w danym okręgu komitet wyborczy reprezentuje więcej niż jeden kandydat/ jedna kandydatka. Taka sytuacja może zaistnieć w wyborach do: rad i sejmików wojewódzkich, sejmu (niższej izby parlamentarnej) oraz do Parlamentu Europejskiego¹⁹.

Problem, czy kwoty są mechanizmem sprzyjającym i wystarczającym do zwiększenia liczby kobiet aktywnych na scenie politycznej, dyskutowany jest szeroko także w środowisku kobiet piastujących wysokie stanowiska. Stał się jednym z elementów dyskusji w czasie seminarium poświęconym *Roli kobiet w polityce*, zorganizowanym z inicjatywy wicemarszałkini Senatu Marii Koc, 2 września 2019 r. w Senacie RP, w ramach Zgromadzenia Parlamentarnego Polska – Gruzja²⁰. Przedstawione postulaty zgadzają się z rekomendacjami analityków z Instytutu Spraw Publicznych oraz organizacji monitorujących udział kobiet w życiu politycznym. Wymienia się przede wszystkim zmiany prawne, ale także w zakresie zasad funkcjonowania partii i organizacji politycznych, a także mediów relacjonujących i komentujących wydarzenia oraz mających znaczący wpływ na kształtowanie się debaty o polityce²¹.

¹⁸ *Towards a better future for women and work: Voices of women and men*, Gallup Inc., International Labour Organization, 2017.

¹⁹ M. Druciarek, D. Przybysz, I. Przybysz, *Kobiety w polityce krajowej. Strategie partii politycznych w wyborach parlamentarnych w 2019 r.*, ISP, Warszawa 2019, s. 4.

²⁰ Relacja z posiedzenia specjalnego Izby Senatu, <https://www.senat.gov.pl/diariusz/wydarzenia/art,11981,2-wrzesnia-2019-r-.html> (dostęp: 20.07.2020).

²¹ M. Druciarek, D. Przybysz, I. Przybysz, *Kobiety w polityce krajowej...*, *op. cit.*, s. 4.

W samych partiach politycznych nie ma woli zmiany *status quo* w zakresie promowania większej i znaczącej dla decyzji politycznych liczby kobiet. Jest to wniosek płynący zarówno z obserwacji, jak i rozmów oraz badań z udziałem kobiet, które odniosły sukces w męskim świecie polityki. Blokowanie kobietom sprawczości na arenie politycznej potwierdzone jest także wynikami badań prowadzonych przez firmę KANTAR, poszerzających wiedzę na temat zmian dokonywanych w systemach wyborczych i ich odbioru społecznego²². Podkreśla się, że kobiety nie mają decydującego wpływu na kształtowanie polityki wewnątrzpartyjnej, ponieważ nie należą do ciał decyzyjnych i zarządczych ani nie są dopuszczane do spotkań nieformalnych, w czasie których omawiane są strategie długofalowe. Jak można przeczytać w raporcie przygotowanym w Instytucie Spraw Publicznych sporządzonym po analizie ostatnich wyborów parlamentarnych: „żaden z komitetów wyborczych objętych badaniem nie miał przygotowanej na wybory parlamentarne całościowej strategii wspierania kandydatek w ich wyścigu wyborczym. Jediną partią, która ma w swoim statucie zapisane regulacje dotyczące obecności kobiet na listach wyborczych – parytet oraz suwak – jest Lewica Razem”. Dodatkowo Polskie Stronnictwo Ludowe ustaliło wewnętrzną dyrektywę, by w pierwszej trójce kandydatów znalazła się co najmniej jedna kobieta. W praktyce w żadnym z okręgów nie udało się tej zasady zrealizować²³. Dzięki mechanizmowi kwotowemu udało się osiągnąć rosnący trend liczby kobiet obecnych na scenie politycznej, a także na listach wyborczych. Niemniej jednak są to zmiany subtelne i nieprzynoszące wyraźnej zmiany.

Dodatkowo w przypadku kobiet angażujących się w działania i kampanie polityczne stosuje się podwójne standardy oceny – oprócz kompetencji i poglądów ocenia się je także pod względem kobiecości i sfery życia prywatnego. Ten drugi aspekt, czarnego PR-u, pojawił się w wywiadach przeprowadzonych przez badaczy ISP.

²² A. Kwiatkowska, *Kobiety w wyborach a mechanizmy antydyskryminacyjne – stan aktualny i prognozy na przyszłość. Raport z badania „Bierne prawa wyborcze kobiet”*. 4.12.2018, s. 2, <https://www.researchgate.net/publication/333203911> (dostęp: 10.09.2020).

²³ *Ibidem*, s. 25.

Podsumowanie

Powyższe opracowanie ma charakter fragmentaryczny, wymuszony ograniczeniami edytorskimi. Miało na celu wskazanie na wybrane, najważniejsze aspekty obecności kobiet w świecie polityki. Na podstawie dostępnych danych dotyczących skali zaangażowania się kobiet w życie polskiej sceny politycznej, ich udziału w niej, motywacji i barier oraz wyników przeprowadzonych i przywołanych powyżej wybranych badań dotyczących tego aspektu życia społecznego można jednoznacznie potwierdzić, że mamy do czynienia z poważną stagnacją w zakresie zaangażowania kobiet w politykę. Większość dostępnych w literaturze przedmiotu analiz tego obszaru tematycznego ma spójne konkluzje, niezależnie od tego, czy wyprowadzone zostały na podstawie badań prowadzonych na ogóle Polaków i Polek, czy też z osobami działającymi w sferze politycznej.

Z perspektywy socjologicznej wydaje się, że edukacja i szerzenie świadomości korzyści płynącej z równoważenia obecności przedstawicieli obu płci w życiu politycznym jest najistotniejszym postulatem. Zagadnienie sprawczości i wiary kobiet w sens ich działania społecznego powinny być kluczowe dla podejmowanych działań i kampanii, jeśli przyszłość ma przynieść zmianę. W konkluzji można powtórzyć za M. Solarską: „Historia kobiet zatem też jest z natury rzeczy polityczna – jest głosem opowiadającym się wobec relacji władzy”²⁴. Być może kolejne lata i pokolenia przyniosą odpowiedź na pytanie, czy polityka otworzy się na to „polityczne wyzwanie” zwiększonego aktywnego udziału kobiet.

Bibliografia

Bożewicz M., *Kobiety i mężczyźni w domu, komunikat z badań nr 127/2018*, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2018/K_127_18.PDF (dostęp: 21.07.2020).

²⁴ M. Solarśka, *Kobiety w sferze publicznej/politycznej wyzwania historiograficzne*, w: *Drogi kobiet do polityki. (Na przestrzeni XVIII-XXI wieku)*, red. T. Kulak, M. Dajnowicz, Chronicon, Wrocław 2016, s. 455.

- Druciarek M., Przybysz D., Przybysz I., *Kobiety w polityce krajowej. Strategie partii politycznych w wyborach parlamentarnych w 2019 r.*, Instytut Spraw Publicznych, Obserwatorium Równości Płci, ISP, Warszawa 2019.
- Górna-Kubacka A., *Kobiety w polityce aspiracje i praktyka*, „Przegląd Polityczny”, nr 2, 2011; Poznań 2011, s.45-54.
- Kobiety w polskiej politologii. Od diagnozy do współpracy*, A. Włodkowska-Bagan, M. Winiarczyk-Kossakowska, Fundacja im. Róży Luksemburg, Warszawa 2018.
- Kobiety w polskiej polityce zagranicznej*, M. Druciarek, A. Łada, Instytut Spraw Publicznych wraz z Fundacją im. Heinricha Bölla w Warszawie, ISP, Warszawa 2019.
- Kobiety w życiu publicznym*, Raport Kantar Polska dla Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2019.
- Kotowska-Wójcik O.A., *Analytical Perspectives of Civic Participation*, w: *Responsibility, Participation, Conscious Citizenship. The Dilemmas of Global Education*, red. K. Śledzińska, Warszawskie Wydawnictwo Socjologiczne, Warszawa 2017, s. 57-71.
- Kulak T., *Wstęp*, w: *Drogi kobiet do polityki (Na przestrzeni XVIII-XXI wieku)*, red. T. Kulak, M. Dajnowicz, Wydawnictwo Chronicon, Wrocław 2016, s.7-20.
- Solarska M., *Kobiety w sferze publicznej/politycznej – wyzwania historiograficzne*, w: *Drogi kobiet do polityki (Na przestrzeni XVIII-XXI wieku)*, red. T. Kulak, M. Dajnowicz, Chronicon, Wrocław 2016, s.445-458.
- Towards a better future for women and work: Voices of women and men*, Gallup Inc., International Labour Organization, 2017.
- Threlfall M., Freidenvall L., Fuszara M., Dahlerup D., *Remaking political citizenship in multicultural Europe: addressing citizenship deficits in the formal political representation system*, w: *Remaking Citizenship in Multicultural Europe. Women's Movements, Gender and Diversity*, ed. S. Roseneil, B. Halsaa S. Sümer, London, s. 141-165, <https://doi.org/10.1057/9781137272157> (dostęp: 26.06.2020).
- 2018 Report on Equality between women and men in the EU*, Luxembourg Publication Office of the European Union, 2018.

Witryny internetowe:

Informacja o stanie ludności w Polsce, www.stat.gov.pl; stan ludności na dzień 31.12.2019 (dostęp: 8.03.2020).

Informacja udostępniona z okazji światowego dnia ludności, <https://stat.gov.pl/infografiki-widzety/infografiki/infografika-swiatowy-dzien-ludnoscii-11-lipca,37,4.html> (dostęp 2.08.2020).

Numery DOI tekstów zamieszczonych w książce

Katarzyna Ukłańska, Olga A. Kotowska-Wójcik

Moralność, intymność, aktywność – kobiety i mężczyźni o kontekstach życia prywatnego i publicznego

DOI 10.48226/978-83-66666-14-6_01

Wojciech Klimski

Płeć i dekodifikacja moralności seksualnej

DOI 10.48226/978-83-66666-14-6_02

Maria Sroczyńska

Być młodym..., czyli o kontrowersyjnych wymiarach współczesnej intymności (szkic socjologiczny)

DOI 10.48226/978-83-66666-14-6_03

Joanna Wróblewska-Skrzek

Digitalizacja miłości. Wirtualne randkowanie – szanse i zagrożenia

DOI 10.48226/978-83-66666-14-6_04

Anna Linek

Ciało kobiety w „zaklętym” kręgu wagi

DOI 10.48226/978-83-66666-14-6_05

Martyna Kawińska

Kobiety i mężczyźni wobec starości i starzenia się

DOI 10.48226/978-83-66666-14-6_06

Katarzyna Ukłańska

Ambitne kobiety. Kompetencje i stosunek do pracy studentek na podstawie badań empirycznych

DOI 10.48226/978-83-66666-14-6_07

Magdalena Markocka

Rola i aktywność kobiet w perspektywie współczesnych przemian społeczności lokalnych

DOI 10.48226/978-83-66666-14-6_08

Monika Maria Brzezińska

„Gołąb” i „jastrząb”, czyli przywództwo i decydowanie polityczne kobiet i mężczyzn

DOI 10.48226/978-83-66666-14-6_09

Olga A. Kotowska-Wójcik

Polki i Polacy o kobietach w polityce

DOI 10.48226/978-83-66666-14-6_10